ВІД'ЄМНЕ ЗНАЧЕННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ

Власний капітал – це різниця між активами і зобов'язаннями підприємства, або частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань. Як основа для початку та здійснення господарської діяльності підприємств, власний капітал є одним із найважливіших показників, оскільки виконує різноманітні функції: − довгострокового фінансування (забезпечення безперервності діяльності) – перебуває в розпорядженні підприємства необмежено довго; − фінансування ризику – власний капітал є гарантією захисту капіталу кредиторів і відшкодування збитків; − самостійності та влади (участі в управлінні підприємством) – величина власного капіталу визначає рівень фінансової незалежності та впливу власника; − розподілу доходів, прибутків та активів – частки окремих власників у капіталі є основою під час розподілу фінансового результату і майна у разі ліквідації підприємства. У фінансово-економічних розрахунках показник власного капіталу широко використовується під час аналітичного оцінювання багатьох характеристик фінансового стану суб'єктів господарювання: майнового стану, фінансової стійкості, ефективності використання капіталу, кредитоспроможності, ділової активності, інвестиційної привабливості, ознак неплатоспроможності та банкрутства. Відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» до видів власного капіталу (розділ І пасиву балансу «Власний капітал», рядок 1495) відносяться: зареєстрований (пайовий) капітал; капітал у дооцінках; додатковий капітал; резервний капітал; нерозподілений прибуток (непокритий збиток); неоплачений капітал; вилучений капітал. Серед видів власного капіталу є ті, значення яких завжди є від'ємним: непокритий збиток, неоплачений капітал, вилучений капітал. Суми за цими статтями розділу І пасиву балансу (рядки 1420, 1425, 1430) наводяться у дужках і вираховуються при визначенні підсумку власного капіталу (рядок 1495). Цей загальний підсумок також може бути від'ємним, що матиме суттєвий вплив на можливості обчислення важливих показників фінансового стану підприємства.

Далі розглянемо ці особливості. Під час вертикального аналізу структури джерел формування капіталу не проводиться розрахунок частки власного капіталу, якщо його величина є від'ємною. Тоді відношення зобов'язань і забезпечень до валюти балансу буде більше 100 % і свідчитиме про відповідне перевищення (у відсотках або разах) позикового капіталу над загальною величиною пасивів. В аналізі структури власного капіталу не визначається частка непокритого збитку, неоплаченого капіталу, вилученого капіталу, якщо загальна величина власного капіталу є додатною. Якщо ж ця величина є від'ємною, не визначається частка зареєстрованого (пайового) капіталу, капіталу у дооцінках, додаткового капіталу, резервного капіталу, нерозподіленого прибутку

Аналіз фінансової стійкості підприємства ґрунтується насамперед на розрахунку фінансово-економічних коефіцієнтів для характеристики структури та стану активів і пасивів. Серед цих показників важливе значення мають коефіцієнти фінансової автономії, фінансового ризику, фінансової стабільності, довгострокового залучення позикових коштів, страхування власного капіталу, маневреності власного капіталу. Ці показники мають ту спільну рису, що їх розрахунок базується на використанні вихідної інформації щодо власного капіталу. Якщо його величина є від'ємною, розрахунок наведених коефіцієнтів буде недоцільним, оскільки їх числові значення зі знаком «–» не мають реального економічного змісту та не піддаються логічному поясненню. Також за від'ємної величини власного капіталу не визначаються показники його оборотності (коефіцієнт обертання та тривалість одного обороту) в аналізі ділової активності підприємства. Важливими характеристиками ефективності використання капіталу підприємства є показника рентабельності та окупності. За від'ємної величини власного капіталу не можливим буде розрахунок загальної та чистої рентабельності власного капіталу, коефіцієнта окупності власного капіталу та періода окупності власного капіталу. Разом із тим під час розрахунку показника капіталу (як відношення власного капіталу до валюти балансу)

Національний банк України допускає варіант від'ємного значення цього фінансового показника з подальшим його використанням для визначення інтегрального показника фінансового стану боржника – юридичної особи в процесі оцінювання кредитоспроможності

позичальника. Отже, існує різне бачення особливостей аналітичних досліджень за від'ємної величини власного капіталу. На нашу думку, необхідно враховувати, що фінансово-економічні розрахунки – це не математика, оскільки їхня доцільність визначається реальністю економічного змісту значень показників оцінювання фінансового стану суб'єктів господарювання